

İL YA EHRENBURG 1891 – 1967

1891’de Kiev’de doğdu. Çok genç yaşta Rusya’daki devrimci harekete katıldı ve çok geçmeden tutuklandı. Serbest bırakılınca Paris’e yerleşti ve ilk şiirlerini burada yayınladı. Birinci Dünya Savaşı sırasında savaş muhabirliği yaptı. Yurda 1917’de döndü. İç savaş başladığında Ehrenburg Ukrayna’daydı. Daha sonra tekrar Avrupa’ya geçti ve *Julio Jurenito*’yu yazdı. 1924’te Sovyetler Birliği’ne döndü. Çeşitli Sovyet gazetelerinin yurtdışı yayınları sorumlusu olarak Avrupa’ya gönderildi. 1941’e kadar *İzvestiya* gazetesinin savaş muhabiri idi. İspanya iç savaşına katıldı. Paris’te bulundu. Tekrar Sovyetler Birliği’ne döndüğünde Paris *Düşerken*’i yazmaya başladı.

Gazetecilik ve roman çalışmalarının yanı sıra makale, gezi yazısı, anı ve öykü de yazan Ehrenburg, 1967’de öldüğünde ardında *Paris Düşerken*, *Fırtına* ve *Dipten Gelen Dalga* başta olmak üzere çok sayıda eser bıraktı.

AYDIN EMEÇ 1939 – 1986

1939’da İstanbul’da doğdu. Gazetecilik, çevirmenlik ve yayıncılık yapan Emeç, 1968’de Cengiz Tuncer’le birlikte E Yayınları’nı kurdu. Daha sonra Hür Yayın’ı ve 1982-1986 arasında da Cumhuriyet gazetesini kültür servisini yönetti. Ehrenburg, Bulgakov, Calvino, Kazancakis, Kundera, Vasconcelos gibi önemli yazarların yapıtlarını Türkçeye kazandırdı. Aydın Emeç, 24 Nisan 1986’da, 47 yaşındayken hayatını kaybetti.

Eserin özgün adı: *Burya*

KOR KİTAP - 86

FIRTINA İLYA EHRENBURG
BİRİNCİ CİLT

ÇEVİREN • AYDIN EMEÇ

"Bu yapıtın çeviri yayım hakkı Aydın Emeç'in temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Şti'den devralınmıştır."

KAPAK ve İÇ TASARIM • DEVRİM KOÇLAN

ISBN 978-605-2283-71-4

TK 978-605-2283-70-7

Birinci Basım TEMMMUZ 2019

© İlya Ehrenburg Literary Estate

Türkçe yayın hakları Elkost Intl. Literary Agency aracılığıyla alınmıştır.

© Ginko Kitap Ltd. Şti. 2017

BASKI: Mutlu Basım Yayın - Bahri Mutlu
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok No. 256 Topkapı / İst.
Sertifika No: 18569

Ginko Kitap: Osmanağa Mah. Ali Suavi Sk. No: 10 D. 3 Kadıköy / İstanbul

T: 0216 449 20 99 • **F:** 0216 449 21 00

www.korkitap.com • info@korkitap.com

Sertifika No: 35054

Kor Kitap, Ginko Kitap Ltd. Şti. tescilli markasıdır.

1407
KİTAP

İLYA EHRENBURG

FIRTINA

BİRİNCİ CİLT

FRANSIZCADAN ÇEVİREN
AYDIN EMEÇ

 ROMAN

BİRİNCİ BÖLÜM

1

— Sergey Petroviç, demişti Şvestov, Vlahov'a, pek sizin işiniz değil ama *Roche Ainé* müessesesiyle hemen ilgilenmenizi istiyorum. Lancier ile enine boyuna konuşmak gerek. İşin içinde iş var: Önceleri bizi sıkıştırıyordu, şimdi ağırdan alıyor.

Vlahov yeni gelmişti: Paris'e ayak basalı daha dört ay oluyordu ama, mükemmel bir Fransızcası vardı. Arkadaşları, bu kadar güzel konuşmasına şaşıklarında güler, “Ne şaşıyorsunuz, ben Parisliyim...” derdi. Annesiyle babası Paris'te uzun yıllar yaşamıştı; orada tanışmış, orada evlenmişlerdi. İhtilâlden sonra Moskova'ya dönmüşlerdi. O sıra Sergey yedi yaşındaydı.

Nina Georgiyevna, oğlunun Fransızca'yı unutmamasını istemez, sık sık onunla bu dili konuşurdu. Sebebini pek bilmeden, en büyük çocuğunun şair olacağına inanmıştı. Sergey bir sürü şeyle ilgiliydi. Yolculuk, makine yapımı, tiyatro. Ama şiir yazmıyordu. Yine de onda şair ruhu vardı; büyük bir şevkle çalışır, çabuk etkilenir, bir çırpıda dostluk bağları kurup aynı çabuklukla bu bağları koparırdı. Başkalarının fark etmediklerine hayranlık duyar, herkesin doğal bulduğunu benimsemezdi. İhtirası olmadığından dikkati çekmeyi düşünmez, yine de, bulunduğu çevre ne olursa olsun herkesin bakışlarını üzerinde toplardı. Büyüme çağında, Nina Georgiyevna alay olsun diye ona: “Benim küçük Fransızım” derdi. Gerçekten, annesine gençliğinin kentini hatırlatan bir yanı vardı. Ama Fransızların, atılganlık ve parlaklıkları ardında gizli o iç sükûneti yoktu Sergey'de. Çoğu kere düşünmeden hareket eder, bir uçtan öbürüne atılırdı; haklı olarak bu hafifliği yüzüne vurulur, hataları onu gerçekten üzer, kendine hoşgörüyü davranmayı

pek bilmezdi. Yirmi sekiz yaşına gelmiş, yeni yetmeliğin saflığıyla bağınazlığından kurtulamamıştı. Hayatının en romantik çağı, toprakların kamulaştırılmasına rastladı. O sıralar uzun saçlı bir Komsomoldu. Ukrayna'ya gönderildi, sesi kısılana dek konuştu, eğri büğrü yolları aştı, akıl almaz rakamlar düşledi, çoğu kere somununu ikiye bölüp başkalarıyla paylaştı. Dirseğinin biraz üzerindeki yara izi o çağlardan kalmaydı; bir sonbahar akşamı üzerine ateş etmişlerdi. Derken üniversite yılları geldi çattı; ama orada da rahat nedir bilmedi, herkesin acelesi vardı. Hemen ardından Kuznetsk yeraltı sığınakları, beline kadar çamura gömülme; kazılar, bitlenme, düşsüz deliksiz bir uyku ve düş görmeyi andıran bir uyanıklık, tasarılarındaki gözü peklik, insan acılarının çeşitliliği ve şiddetiyle azgın çalılar gibi stepin ortasında bitiveren kentler...

Sergey, kalın saç örgüsü başına sarılı, ciddi ve okşayan bakışlarıyla hem bir Turgenyev kahramanını hem Sophia Perovskaya'nın* yoldaşını andıran bir genç kız fotoğrafını özene bezene saklamıştı. Bu fotoğraf, Nina Georgiyevna'nın cezaevinden çıktığı sıralardan kalmaydı. Yeraltı çalışmalarında yüreklilik, sarsılmaz bir bağlılık göstermişti annesi. Sonra başka güçlülere karşı koyması, başta kocasına bakması, çocuklarını yetiştirmesi gerekmişti. Kocası iktisatçıydı, soyut bir dünyası vardı. Hayat, onun gözünde uyumlu bir yapıydı. Rastlantıyla karşısına çıkan bir şey yüksek ilkelerine aykırı geldi mi şaşırırdı. "Ölçtük biçtik, elimizden geleni yaptık," derdi. "Ya gençler bizim biçtiklerimizi nasıl dikiyorlar? Gösteriş için, üstünkörü!" Veremden ölmüştü, on beş yıl oluyordu öleli. Çocuklarını büyütmek için Nina Georgiyevna'nın çok çalışması gerekmişti. O sıralar ortanca oğlu Vassia on bir, kızı Olga altı yaşındaydı. Nina Georgiyevna, Enstitüde ve bir okulda Fransızca dersleri veriyor, geceleri çeviri yapıyordu.

Nina Georgiyevna'nın hayatında acılı bir yan yoktu. Kocasıyla dırılıtsız yaşamışlardı. İşini seviyordu; ama hayatında tam bir doyunluk nedir bilmemişti. Elli üç yaşındaydı, hâlâ hayalcilikten vazgeçmemişti. Sergey hem oğlu hem arkadaşıydı; konuşabiliyor-

* Sophia Perovskaya (1853-1881); Anarşizm yoluyla Çarlık baskısına karşı koyan gizli kuruluş Narodnaya Volya üyesi. [Çevirmen notu (-ç.n.) ibaresiyle özel olarak belirtilmemiş tüm dipnotlar Fransızca edisyona aittir -y.n.]

du onunla. Vassia çok katı bir yaradılıştaydı, kızı Olga'nın hesaplılığı ise onu ürkütüyordu. Sergey'de kendi gizli eğilimlerini buluyordu. Hayatında kocasını kıskanmayan bu kadın, Sergey'in, genç ve beyinsiz bir kadına âşık olup annesinden kopacağı günleri kuşkuyla düşünüyordu. Oğlunun kaçamak taşkınlıkları patlamayan bir fırtına gibi iz bırakmadan geçtiğinde seviniyordu.

Sergey'i, Paris'e yollayacaklarını duyduğunda çok heyecanlandı. Hayatının en güzel yıllarını geçirdiği kent, onları birbirlerine daha çok yaklaştıracaktı; yine de belli belirsiz... Paris'i kıskanıyordu... Oğluyla vedalaşırken: "Montsouris Parkı'nda, gölün kıyısında, çınar ağacının altında, girişten hemen sonraki ikinci bankı görmeden dönme," demişti. "Yeni tanıştığımız sıralar babanla sık sık orada otururduk."

Sergey, gülmek için kendini güç tuttu: Annesi, anlattığı olayın üzerinden otuz yıl geçtiğini unutuyordu.

Paris'e geldiğinde şaşkınlıktan bir türlü kurtulamadı: Kent, tıpkı annesinin anlattığı gibi, önünde uzanıyordu. Bank her zamanki yerinde olmalıydı. Sergey kısacık hayatında o kadar şey görmüş, o kadar deneyden geçmişti ki rahat bir hayatın varlığını aklına bile getiremiyordu. Daha kısa bir süre önce, Gorki Sokağı'nda, koca koca evlerin yer değiştirdiklerini görmüştü. Burada ise bir adamın yer değiştirmesini düşünmek bile güçtü. Asırlık kadınlar, ayaklarında terlikler, banklara oturmuşlardı. Ya şu monokl takan adam Maupassant'ın anlattığı kişi değil mi?.. İnsanlarla eşyalar çok alışılmış, giderek inanılmaz geliyordu ona... Zorlu yılların Moskova'sından, saçında beyaz teller, güç beğenen ve kuşku dolu bir insan olarak gelmişti Paris'e. Moskova, yakınlaşan bir fırtınanın bilincinde yaşıyordu. Paris halkı ise, komşusu Madrid'in ağır ağır can çekişmesine bile aldırılmıyordu. Oysa Moskovalılar, buzlu ve fırtınalı bir havada, ses çıkarmadan Puşkin Alanı'ndaki İspanya haritası önüne yığılıyordular. Bu suskunluğun ardında kuşku, kızgınlık ve inanç seziliyordu. Gürültülü duruşmalar birbirini izlemişti: Vatan hainliği suçundan pek çok kişi yargılanıyordu; duruşma zabıtları Alman tümenlerinin Viyana sokaklarında tepinmelerine, Barcelona'nın iniltilerine, perde arkası pazarlıklarına ve askerî

manevralara karışıyordu. Ardından Münih* geldi... Moskovalılar büyük bir gerilim ve tedirginlik içinde geçirdiler o yılları; son yaklaşıyordu. Sergey, Moskova'nın kasvetli gecelerinden sonra, birden panayırlı yerindeki atlıkarıncalar gibi dönen, uçuşan, gözleri rahatsız edecek kadar parlıtlı sersemletici bir hayatın tanığı oluverdi. Kent, bir düğün evi gibi pırl pırlıdı. İnsanlar, ölümün pencerelerinin altına kadar geldiğini fark etmemişlerdi sanki. Her zamanki gibi, balıkçılar Sen kıyılarında uyukluyor, Horacius** hayranları, sahafların altını üstüne getiriyor, sokak köşelerinde şarkıcılar, Kiki'nin dayanılmaz, herkese hoş gelen aşkını dile getiriyorlardı. Sergey şaşkındı: Gerçekten 1939 yılında mıyız? Pireneler'in ötesinde yıkıntı ve mezardan başka şey kalmadığı gerçek mi? Ölümüne mahkûm Prag'ın can çekişip dostlarını yardıma çağırıldığı, Ren kıyılarına topların yerleştirildiği doğru mu? Belki Paris aklımı kaçırmıştır? Belki saati kurmayı, ya da uzun süreden beri takvimin yapraklarını koparmayı unutmuştur? Belki, yakındaki kahvelerden dağınık saçlı bir konuşmacı fırlayacak Bade dükaliğının romantiklerine, Saint-Antoine Mahallesi işçileriyle birlikte özgürlük ağacını dikmeyi önerecekti. Belki Hitler, işsiz güçsüz beş on karikatüristin uydurmasıdır?

Sonra çevresine bakındı Sergey; görünürdeki kayıtsızlığın ardında bir hüznü sezdi. Kentin neşesinin ardında sanki bir acılık vardı. Güldürmek için söylenen sözlerde, şarkı nakaratlarında, âşıkların mırıltısında bile sonu belirsiz bir yolculuğun hazırlıkları seziliyordu. Paris ateşler içinde uyukluyor, doyusuya uyumak istiyordu... Sonra ne olacaksa olsun!..

Kent Sergey'yi her gün biraz daha çekiyordu; sisli ve esrarlı Sen Nehrine, bir gri-maviye, bir eflatuna dönüşen, sık sık yağmurun ıslattığı, binlerce titrek ışığı yansıtan kaldırımlara âşık olmuştu; daracık sokakların serinliğini, deniz kıyısının ıslaklığını andıran rutubetini, çiçek bolluğunu, yığınların yaşlı neşesini seviyordu; gece gündüz, çeşitli ülkelerden gelen turist kabilelerinin gezdiği

* 1938 Eylülünde Münih'te toplanan İngiliz, Fransız, Alman ve İtalyan başbakanları, Südet Bölgesi'nin Çekoslovakya tarafından Nazi Almanyası'na verilmesi kararını aldı. Bu karar Almanları, yayılma politikasında yürek lendirdi.

** *Horacius*: Ünlü Romalı şair.

eşsiz, pırl pırl kentin değil, her günkü tekdüze, alışılmış ve olağanüstü Paris'in aşığıydı.

İşinden arta kalan epey boş zamanı vardı; bu boş zamanlarında uzun uzun sokaklarda dolaşıyordu; işinin gereği de fabrikaları gezdiği, çeşitli insanlar gördüğü, ruh dehlizlerine girdiği, terbiyeli Paris sosyetesinin gerçek yüzünü gözlediği oluyordu. Pek çok şeye isyan ediyordu; kaderin insanları ayırdığını seziyor, bu insanların anlayamayacağı, değişik bir hayatı içten özlüyordu.

Kolay parlayan, güvenli Sergey, birkaç yıldır içine kapanmış, karamsarlaşmıştı neredeyse. Kendisine hepten yabancı, hatta düşman insanlara rastladığı da oluyordu. Nina Georgiyevna'ya yazdığı mektuplarda: "İstersen inan, ama gerçek bir diplomat oldum" diyordu. "İçimden tokat atmak gelirken gülümsüyorum. Asılması gerekenlerin şerefine kadeh kaldırıyorum. Aramadığın kadar pislik var. Ama kent o kadar güzel ki, üstelik bu halkı seviyorum..."

Elli yaşlarında bir adam, Sergey'in çalışma odasına girdi. Eski bir artisti andıran, güzel ama pörsümüş bir yüzü vardı. Lancier durakladı, sonra utana sıkıla gülümseyip:

— Bize kızmayın, dedi, *Roche Ainé* müessesesi birtakım değişiklikler geçiriyor; yine de, durumu düzeltmek için gerekli bütün tedbirleri alacağım.

İki gün sonra tekrar görüştüler. Lancier tıka basa yemiş, bir şişe de Bourgogne şarabı devirmişti. Birden, geçmiş günleri hatırlayıverdi:

— Öğrenciliğim sırasında Rus mültecileriyle dost olmuştum. Çok sevimli insanlardı. Bir gece beni de çağırdılar. Lunaçarski'yi, sonra adını söylemekte çok güçlük çektiğim bir heykeltıraşı gördüm...

Sergey, konuşmayı siparişlere getirmek için boşuna çabaladı. Lancier kızdı:

— Beni işadamı mı sanıyorsunuz? Şimdiki durumum bir rastlantı, eski çılgınlıkların aklı başında bir ürünü. Şair olmak isterdim hep; şiirler yazdım, derken...

Sergey'in yüzü gölgelendi; Lancier mırıldandı:

— Özür dilerim, belki de fazlaca kendimden geçtim...

Sergey tatlı tatlı gülümsemeye başlamıştı bile:

— Demek şiirden hoşlanıyorsunuz... Memnun oldum. Fransız şiirini bilen biriyle tanışmayı isterdim hep.

Bu konuşmanın ardından, Lancier'nin davetini geri çevirmek çok güçtü: Bay Vlahov perşembe günü mutlaka gelmeliydi; sanat denen şeyden pek eser kalmadıysa da gelenler arasında birkaç da sanatçı bulunacaktı. Gerçek sanatçıların yaşadığı çağlar geride kalmıştı. Hem Lancier, Rus konuğunu ailesine tanıştırmayı pek isterdi.

— Birbirimizi daha iyi tanımalıyız. Halklarımız, aşağı yukarı müttefik sayılmaz mı? Ortağım yarı Rus yarı Fransızdır; daha doğrusu şimdi Fransız uyruğundadır ama aslen Kievlidir. Leo Alpert adında, çok iyi bir mühendistir. İhtilâlden önce, daha çocukken ülkenizden ayrılmış ama Rusçayı unutmamış. Şu sıra Paris'te bulunmayışına çok üzüldüm. Müessesem sekiz yıldır Ruslarla çalışıyor, bir gün bile birbirimizden şikayetimiz olmadı. Bay Petrenko sık sık evime gelirdi, şimdi Moskova'da. Bay Şvetsov önemli bir görev aldığını söyledi. Ne olursunuz, bana bir haftalık bir süre tanıyın, bir yenilenme söz konusu. Müessesede birtakım değişiklikler yapılması gerekli.

Maurice Lancier, Paris sosyetesinin kendine özgü temsilcilerinden biriydi. *Roche Ainé* müessesesinin adını pek az kişi duymuştu ama herkes Lancier'yi tanırdı; tiyatroların gala gecelerini, sergilerin açılışını hiç kaçırmazdı. Sanat aşığıydı, La Corbeille adlı köşkü bir taşra müzesini andırıyordu: Zenci tanrıların heykelleri, eski tabanalar, porselen eşya dolu vitrinler evin her yanını kaplamıştı. Lancier gösterişli bir hayat yaşar, Corbeille'de büyük şöenler verirdi. Evinde gerçeküstücü sanatçılar ve profesörlere rastlanır, bir senatör sık sık salonlarında görülürdü. Lancier kır hayatının güzelliklerini yüceltmekten hoşlanır ama sayfiyenin yalnızlığında sıkırlırdı. Kentin ışıkları, dostlar ve tartışmalar gerekliydi ona. Seksen kilo geliyordu, yine de aile doktoru Morillot ona “İki ayaklı kelebek” adını takmaktan kendini alamamıştı.

Taşralı basit bir çerçinin oğlu olan Maurice Lancier genç yaşında, sakın Niort kentinden Paris'e gelmişti; babası onun